

ТРУДОВІ ПРАВА ВETERANІВ ВІЙНИ. СУДОВА ПРАКТИКА.

Лектор

Глібко Сергій Васильович

к.ю.н., доцент

**Збереженням місця роботи,
займаної посади і середньої
заробітної плати**

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110561518>

Суть справи. Позивач, який працював учителем предмету «Захист України» у Лукавецькому ліцеї Берегометської селищної ради, був мобілізований 25.02.2022 року. Наказом директора його було увільнено від роботи зі збереженням місця праці та середнього заробітку. Однак наказом №78 від 19.07.2022 виплата середнього заробітку була припинена. Позивач звернувся до суду з вимогою визнати цей наказ незаконним, поновити виплати та стягнути невикладену зарплату за період з 19.07.2022 по 16.02.2023.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119225487>

Суть справи. Позивач, педагогічний працівник, мобілізований на військову службу, звернувся до суду з позовом проти Комунального закладу "Самгородоцький ліцей" про визнання незаконним та скасування наказу, яким припинено виплату його середнього заробітку, а також про стягнення невикладеної заробітної плати за період з 19 липня 2022 року до дня ухвалення судового рішення.

Позиція відповідачів. Відповідачі часто не заперечували проти позовних вимог, оскільки припинення виплати є незаконним. Виправданням іноді слугувало те, що «в бюджеті не були передбачені додаткові кошти на виплату мобілізованим педагогічним працівникам», однак це не позбояє обов'язку здійснювати відповідні виплати.

Рішення суду. Відповідно, у таких справах суд вставляв на сторону позивачів, оскільки ст.57 Закону України «Про освіту» гарантувала збереження заробітної плати мобілізованим педагогічним працівникам.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115960798>

Суть справи: Позивач, учитель предмета «Захист України» Коритненського опорного ліцею, мобілізований 01.04.2022 року, звернувся до суду з вимогою визнати незаконним наказ про припинення виплати його середнього заробітку з 19.07.2022 року. Він також вимагав поновлення виплат та стягнення заборгованості за період з 19.07.2022 по 30.11.2023, а також зобов'язання відповідачів виплачувати йому заробітну плату до моменту звільнення з військової служби.

Аргументи позивача:

- Позивач був мобілізований у квітні 2022 року зі збереженням місця роботи, посади та середнього заробітку.
- У липні 2022 року йому без попередження припинили виплачувати середню заробітну плату на підставі наказу директора ліцею, виданого за усною вказівкою начальника відділу освіти.
- Закон «Про освіту» гарантує педагогічним працівникам збереження середнього заробітку на період проходження військової служби.

Аргументи відповідача:

- Виплати припинили у зв'язку зі змінами в законодавстві, зокрема Законом України №2352-IX від 01.07.2022, який набрав чинності 19.07.2022 і скасував норму про збереження середнього заробітку для мобілізованих працівників.
- У бюджеті Банилівської сільської ради немає коштів на виплату мобілізованим педагогічним працівникам.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115960798>

Оцінка судом аргументів та рішення суду:

- Суд встановив, що позивач є педагогічним працівником, а Закон України «Про освіту» (ст. 57) гарантує мобілізованим вчителям збереження середнього заробітку, і ця норма не була скасована.
- Суд визнав, що Закон України №2352-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» вніс зміни до Кодексу законів про працю, але не скасував спеціальних норм щодо педагогічних працівників.
- Відповідачі не довели правомірність припинення виплат, а сам наказ було видано з порушенням законної процедури.
- Таким чином, суд задовольнив позовні вимоги повністю.

(!) Примітка. Закон України №2352-IX вніс зміни до статті 119 Кодексу законів про працю України, які передбачають, що за мобілізованими працівниками зберігається лише місце роботи та посада, без гарантії виплати середнього заробітку. Однак щодо педагогічних працівників зберігалася спеціальна норма у статті 57 Закону України «Про освіту».

Втім Законом України № 3494 від 22.11.2023 року були внесені зміни до статті 57 Закону України «Про освіту», які набрали чинності 24.12.2023 року. Відповідно, після цієї дати збереження середнього заробітку мобілізованим педагогічним працівникам більше не гарантується. Відтепер суди обмежують виплати до дати набрання чинності цих норм – до 24.12.2023. (Рішення Апеляційного суду: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120839061>)

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108176348>

Короткий зміст судового рішення

Суть справи: Позивач, головний спеціаліст відділу контролю за благоустроєм територій Глухівської міської ради, мобілізований 22.12.2021 року на військову службу за контрактом, звернувся до суду з вимогою визнати незаконним та скасувати розпорядження міського голови № 164-К від 19.07.2022 року, яким було припинено виплату його середнього заробітку, та зобов'язати управління здійснити виплату.

Аргументи позивача:

- На момент його мобілізації діяла попередня редакція частини 3 статті 119 КЗпП України, яка гарантувала збереження середнього заробітку мобілізованим працівникам.
- Закон № 2352-IX від 01.07.2022, який змінив цю норму, не може мати зворотної дії у часі та застосовуватися до осіб, які були мобілізовані до набрання ним чинності.
- Внесені до його кадрових документів зміни були здійснені без його відома, що порушує його трудові права.

Аргументи відповідача:

- Оскільки Закон № 2352-IX не передбачає винятків для осіб, мобілізованих раніше, вона має застосовуватися до всіх військовослужбовців після набрання чинності.
- Виплата середнього заробітку позивачу після 19.07.2022 року призвела б до нецільового використання бюджетних коштів, що є порушенням Бюджетного кодексу України.
- Судова практика та правова позиція Конституційного Суду України підтверджують право держави змінювати соціальні гарантії, виходячи з економічних можливостей.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108176348>

Оцінка судом аргументів та рішення суду:

- Суд визнав, що Закон № 2352-IX був прийнятий у межах конституційних повноважень Верховної Ради України та не був визнаний неконституційним.
- Посилання позивача на зворотну дію закону суд відхилив, оскільки норма щодо припинення збереження середнього заробітку застосовується до всіх працівників незалежно від дати мобілізації.
- Враховуючи, що компенсація середнього заробітку мобілізованих працівників здійснюється з бюджету, міська рада мала законні підстави для припинення таких виплат.
- Суд дійшов висновку, що оскаржуване розпорядження Глухівського міського голови було ухвалене в межах повноважень та відповідало чинному законодавству.
- У задоволенні позову позивачу відмовлено.

Питання використання додаткової відпустки

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120896848>

Суть справи: Позивач, колишній військовослужбовець та учасник бойових дій, звернувся до суду з вимогою: Визнати протиправними дії Військової частини щодо ненарахування та невиплати грошової компенсації за невикористані календарні дні додаткової відпустки за період з 2016 по 2022 роки. Зобов'язати військову частину нарахувати та виплатити компенсацію за ці невикористані відпустки.

Аргументи позивача:

- Позивач обґрунтовував свої вимоги тим, що він був виключений зі списків особового складу без належної виплати компенсації, що суперечить чинному законодавству.
- Позивач проходив військову службу з 2016 по 25.03.2022, мав статус учасника бойових дій та набув право на щорічну додаткову відпустку (14 днів на рік).
- Військова частина не виплатила належну грошову компенсацію за невикористані відпустки, що є порушенням Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Закону України «Про відпустки».
- Виплата компенсації є обов'язковою під час остаточного розрахунку при звільненні.

Аргументи відповідача:

- Позовні вимоги є безпідставними, оскільки позивач не надав доказів того, що він звертався до військової частини із відповідним рапортом про виплату компенсації.
- Право на компенсацію могло бути реалізовано через надання відпустки або виплату грошової компенсації у випадку звернення позивача.
- Відсутність відповідного звернення означає відсутність підстав для виплати коштів.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120896848>

Оцінка судом аргументів та рішення суду:

- Суд визнав, що право на додаткову відпустку учасникам бойових дій гарантоване законом, і військовослужбовці мають право на компенсацію за невикористані дні відпустки.
- Однак, суд встановив, що позивач не надав доказів свого звернення до військової частини щодо нарахування та виплати компенсації.
- Відповідно до ст. 77 Кодексу адміністративного судочинства України, кожна сторона повинна довести обставини, на які вона посилається. Позивач не зміг підтвердити, що його права були порушені саме через дії відповідача.
- Суд дійшов висновку, що відсутність порушеного права унеможливорює його судовий захист.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123439199>

Суть справи: Позивач (військовослужбовець, звільнений у відставку) звернувся до суду з вимогою визнати бездіяльність Військової частини протиправною та зобов'язати її здійснити виплату грошової компенсації за 20 невикористаних календарних днів додаткової відпустки як учаснику ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Аргументи позивача:

- Позивач зі статусом учасника ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (категорія 2) та учасника бойових дій проходив службу у Військовій частині з 2021 по 2024 рік.
- При звільненні відповідач не виплатив йому компенсацію за невикористані дні додаткової відпустки як ліквідатору аварії на ЧАЕС.

Аргументи відповідача:

- Відповідач нагослив, що додаткова відпустка для ліквідаторів аварії на ЧАЕС є соціальною пільгою, а не щорічною відпусткою, і не підлягає компенсації при звільненні.
- Закон України «Про відпустки» не відносить цю відпустку до категорії щорічних, а лише визначає її як пільгу.
- Позивачу вже було виплачено компенсацію за невикористані дні додаткової відпустки як учаснику бойових дій

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123439199>

Оцінка судом аргументів та рішення суду:

- Суд погодився з доводами відповідача, що відпустка ліквідаторам аварії на ЧАЕС є соціальною пільгою, а не щорічною додатковою відпусткою.
- Верховний Суд раніше встановив, що компенсація за таку відпустку не виплачується при звільненні (справа № 591/3154/19).
- Законодавство дозволяє військовослужбовцю обрати лише одну підставу для отримання додаткової відпустки (або як учаснику бойових дій, або як ліквідатору аварії на ЧАЕС).
- Оскільки позивачу вже була виплачена компенсація за відпустку як учаснику бойових дій, підстав для додаткової компенсації немає.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110527165>

Суть справи: Позивач звернувся до суду з позовом проти Аварійно-рятувального загону спеціального призначення ГУ ДСНС України. Він вимагав визнати протиправною бездіяльність відповідача, яка полягала у ненарахуванні та невиплаті йому грошової компенсації за невикористані календарні дні додаткової відпустки як учаснику бойових дій.

Аргументи позивача:

- Позивач зазначив, що на момент його звільнення у нього залишилися невикористані дні додаткової відпустки, передбаченої законодавством для учасників бойових дій, однак компенсація за них не була виплачена.
- Відповідно до законодавства, учасники бойових дій мають право на щорічну додаткову відпустку (14 днів), а у разі невикористання відпустки – на її грошову компенсацію.

Аргументи відповідача:

- Виплата компенсації передбачена лише для щорічної основної та деяких видів додаткових відпусток.
- Однак відповідач вважає, що додаткова відпустка для учасників бойових дій є спеціальною соціальною гарантією та компенсація за неї не передбачена.
- Позов подано з простроченням строків позовної давності.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110527165>

Оцінка судом аргументів та рішення суду:

- Суд встановив, що позивач дійсно мав право на додаткову відпустку як учасник бойових дій та на її компенсацію у разі невикористання.
- Додаткова відпустка для учасників бойових дій є законною соціальною гарантією, за яку також повинна виплачуватись компенсація у разі невикористання.
- Щодо строків звернення до суду, суд встановив, що законодавство не встановлює обмежень для вимог про виплату грошового забезпечення, а тому позов не є простроченим.

По іншій справі:

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121640205>

Апеляційний суд встановив, що компенсація за додаткову відпустку (14 днів) учасникам бойових дій є гарантованою нормою законодавства (ст. 12 Закону № 3551-ХІІ, ст. 16-2 Закону № 504/96-ВР). Суд залишив рішення першої інстанції без змін, яким визнавалася протиправною бездіяльність відповідача щодо непроведення належного розрахунку.

**Перебування у полоні:
обчислення стажу,
поновлень на посаді**

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124840614>

Суть справи: Позивач звернувся до суду з вимогою визнати протиправним та скасувати рішення Головного управління Пенсійного фонду України, яким йому було відмовлено у призначенні дострокової пенсії за віком, та призначити йому таку пенсію.

Аргументи позивача

- Позивач, як учасник бойових дій, вважає, що має право на пенсію, оскільки його страховий стаж становить 31 рік 8 місяців 14 днів.
- Відповідач неправомірно відмовив у призначенні пенсії, посиляючись на нібито недостатній страховий стаж.
- Періоди його військової служби, участі у бойових діях та перебування в заручниках (через збройну агресію РФ) повинні бути зараховані до страхового стажу у розрахунку 1 місяць за 3.

Аргументи відповідача

- Позивач не має необхідного страхового стажу (мінімум 25 років) для отримання пенсії за віком.
- Період перебування в заручниках не підлягає автоматичному включенню до страхового стажу.
- Періоди служби позивача в особливий період не можуть бути враховані в кратному обчисленні (1 місяць за 3), оскільки це не передбачено чинним законодавством.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124840614>

Оцінка судом аргументів та рішення суду

- Суд частково задовольнив позовні вимоги та визнав неправомірною відмову Пенсійного фонду, оскільки:

- 1) Позивач дійсно має право на зарахування певних періодів військової служби за пільговими умовами (1 місяць за 3).
- 2) Період перебування позивача в заручниках повинен бути зарахований до страхового стажу.

- Однак суд не зобов'язав негайно призначити пенсію, оскільки остаточний розрахунок стажу має здійснити Пенсійний фонд.

- Замість цього суд зобов'язав Пенсійний фонд повторно розглянути заяву позивача та врахувати спірні періоди для перерахунку страхового стажу.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122607346>

Суть справи: Позивач, колишній доцент Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, оскаржив своє звільнення. Він перебував у полоні з 02.03.2022 по 03.01.2024. У цей час його було звільнено з посади, у зв'язку з чим він вимагає поновлення, виплати середнього заробітку за період вимушеного прогулу та компенсації моральної шкоди.

Аргументи позивача

- Звільнення було незаконним, оскільки відповідно до законодавства за особами, які перебували у полоні, зберігається їхня посада протягом всього періоду позбавлення свободи та ще шість місяців після звільнення.
- Позивач не міг повідомити роботодавця про причини своєї відсутності, оскільки перебував у полоні, а отже звільнення було безпідставним.
- Відповідач не поновив позивача на посаді після звільнення з полону та повідомлення про відповідні обставини.

3) Аргументи відповідача

- Позивач був звільнений на законних підставах у зв'язку з тривалою відсутністю без повідомлення про причини, що передбачено КЗпП України.
- На момент звільнення університет не мав підтвердженої інформації про перебування позивача в полоні.
- Поновлення на роботі не може бути здійснене, оскільки контракт з позивачем припинився, а посада зайнята іншим працівником.

Рішення <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122607346>

Оцінка судом аргументів та рішення суду

- Суд визнав наказ про звільнення незаконним, оскільки він був виданий під час дії наказу про призупинення трудового договору та без врахування особливого статусу позивача.
- Суд зобов'язав відповідача негайно поновити позивача на роботі, оскільки відповідно до ст. 11 Закону України № 2010-IX він мав право на збереження робочого місця після звільнення з полону.
- Суд частково задовольнив вимоги про виплату середнього заробітку за час вимушеного прогулу та повністю задовольнив вимогу про компенсацію моральної шкоди.